

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Podmínky započtení pohledávek dle Nového občanského zákoníku

Započtení pohledávek, někdy také nazýváno jako „kompenzace“, se řadí mezi jeden ze způsobů zániku závazku, jehož podstata spočívá v tom, že mají-li strany vůči sobě vzájemné pohledávky s plněním stejného druhu, může každá z nich učinit vůči té druhé projev vůle směřující právě k započtení. Započítávané pohledávky pak zaniknou v rozsahu, v jakém se vzájemně kryjí. Zákon č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník (dále jako „NOZ“ nebo „Zákon“) podmínky započtení nově definuje v ust. § 1982 a násl., kdy unifikuje předešlou právní úpravu, roztroušenou v dnes již zrušených předpisech, a to v zákoně č. [40/1964](#) Sb. občanský zákoník (dále jen „Občanský zákoník“) a v zákoně č. [513/1991](#) Sb., obchodní zákoník (dále jen „Obchodní zákoník“), který byl vůči občanskoprávní úpravě úpravou speciální.

Stejně tak, jako předešlá právní úprava, i NOZ kromě započtení jednostranným právním úkonem, tak jak je definováno ve zmíněném ust. § 1982, rozlišuje tradičně také započtení v podobě dohody stran, tj. dvoustranného právního úkonu, kterým účastníci projevují vůli započíst konkrétní vzájemné pohledávky. Pohledávky pak lze započíst pouze za splnění určitých podmínek, jež však neplatí stejně pro oba uvedené způsoby započtení. Všechny podmínky započtení, které budou níže specifikovány, tak platí bez výjimky u započtení jednostranného, pro započtení dohodu pak platí pouze podmínky některé.

Na prvním místě je nutno uvést, že jak k započtení jednostrannému, tak i k započtení dohodu, může dojít pouze v případě **existujících pohledávek**. Tato podmínka sice není v Zákoně explicitně upravena, nicméně lze ji dovodit ze samotné podstaty tohoto institutu, neboť není možné, aby započtením došlo k zániku neexistujících závazků. Pro existenci započítávaných pohledávek je pak rozhodný okamžik účinnosti projevu vůle směřujícího k započtení, tedy okamžik doručení projevu vůle druhé straně v případě započtení jednostranného a v případě dohody stran pak účinností takové dohody.

Další podmínkou, tentokrát již explicitně zakotvenou v ust. § 1982 NOZ, je skutečnost, že k jednostrannému započtení pohledávek lze přistoupit pouze v případě, že **strany si dluží vzájemné plnění stejného druhu**. Věřitel i dlužník tedy musí mít (existující) vzájemné pohledávky, jejichž plnění je určeno druhově. V praxi se jedná v drtivé většině případů o plnění určené v penězích, vyloučeno však není jakékoliv jiné, druhově určené, plnění. Tato podmínka se týká pouze započtení jednostranného, neboť vzájemnou dohodou stan lze s odkazem na dispozitivní povahu současných právních norem NOZ, započíst i pohledávky, jejichž plnění stejného druhu není. Pro srovnání - právní úprava před rekodifikací také dovolovala započíst dohodou i pohledávky, jejichž plnění stejného druhu nebylo, avšak pouze v případě obchodněprávních vztahů, v případě občanskoprávních vztahů byl nezbytnou podmínkou stejný druh pohledávek i pro započtení dohodu.

Další nezbytnou podmínkou započtení dle ust. § 1982 NOZ je skutečnost, že **straně, která jednostranný právní úkon směřující k započtení činí, vzniklo právo požadovat uspokojení vlastní pohledávky a plnit svůj vlastní dluh**. K jednostrannému započtení lze tedy přistoupit tehdy, když má započítávající strana splatnou pohledávku (typicky tak není například možné započíst pohledávku, u které je vyloučeno splnění dluhu před jeho splatností) vůči druhé straně a zároveň je již oprávněna poskytnout své plnění, tj. její dluh je splnitelný (nemusí však být splatný). Výjimku představuje ust. § 1989 NOZ: *„Odsunul-li věřitel k dlužníkově žádosti čas plnění bezúplatně, může svoji pohledávku přesto započíst po uplynutí času, kdy měl dlužník plnit původně.“* Obdobné ustanovení obsahoval rovněž zrušený Obchodní zákoník v ust. § 360, před rekodifikací tedy bylo posíleno postavení věřitele v obchodněprávních vztazích tak, že bylo možné jednostranným úkonem započíst i nesplatnou pohledávku, byla-li její splatnost věřitelem odložena na žádost dlužníka. Koncepti zvýhodnění věřitele, který vyšel dlužníku vstříc, tedy zákonodárce přebírá i v NOZ a rozšiřuje ji i na vztahy občanskoprávní. Třeba dodat, že i tato podmínka, se týká výhradně započtení jednostranným prohlášením, nic tedy nebrání účastníkům daného vztahu, aby si vzájemnou dohodu ujednali jinak.

Nezbytnou podmínkou započtení je podle zmíněného ustanovení také **projev vůle jedné ze stran započíst svou pohledávku vůči pohledávce druhé strany**. K zániku pohledávek tak nedochází samo od sebe, ale je k jejich zániku třeba projev vůle minimálně jedné ze stran (obou v případě započtení dohodou). Zákon zde pro tento právní úkon, stejně jako před rekodifikací, nevyžaduje žádnou speciální formu, lze jej tedy učinit ústní i písemnou formou. Obecně pak takový úkon musí být učiněn natolik určitě, aby druhé straně byla vůle započíst vzájemné pohledávky zcela zřejmá, a samozřejmě tento projev vůle musí dojít do sféry svého adresáta, účinnost tohoto úkonu tedy nastává okamžikem, kdy tento projev vůle dojde druhému účastníkovi. V případě započtení dohodu pak platí příslušná ustanovení Zákona týkající se smluvních vztahů.

Důsledkem platného a účinného započtení je, že se obě pohledávky ruší v rozsahu, v jakém se vzájemně kryjí. Tyto účinky nastávají zpětně k okamžiku, kdy se pohledávky staly **k započtení způsobilými**. Dle ust. § 1987 odst. 1 NOZ je pak způsobilou k započtení taková pohledávka, kterou lze uplatnit před soudem, tedy že pohledávka je splatná (započítávajícímu vzniklo právo na uspokojení vlastní pohledávky) a dále, že pohledávka není promlčená. Co se týče možnosti započítávání promlčených pohledávek, zde NOZ přebírá dosavadní právní úpravu obsaženou v ust. § 358 Obchodního zákoníku, a stanoví, že: *„Promlčení pohledávky započtení nebrání, nastalo-li po době, kdy se pohledávky staly způsobilými k započtení.“* V souladu s ust. § 1989 odst. 1 NOZ tak promlčené pohledávky oproti předešlému Občanskému zákoníku již nejsou z jednostranného započtení vyloučeny, pokud promlčecí lhůta uplynula až po době, kdy se pohledávky staly k započtení způsobilými. Ani v tomto případě opět Zákon nevylučuje, aby se účastníci dohodli jinak, a vzájemnou dohodou započtení i pohledávky nesplatné či promlčené.

V obecné rovině tedy lze konstatovat, že započíst lze jakoukoli pohledávku, s výjimkou těch, jejichž započtení vylučuje zákon nebo případná dohoda účastníků. Zákon tak dle ust. § 1988 vylučuje započtení:

- proti pohledávce výživného pro nezletilého, který není plně svéprávný, a to bez výjimky (nelze tedy takovou pohledávku započíst ani dohodou účastníků, Zákon takové případné ujednání sankcionuje tak, že se k němu nepřihlíží). Obdobné ustanovení (§ 97 odst. 3) obsahoval i již také zrušený zákon č. [94/1963](#) Sb., o rodině, kdy započtení pohledávek dohodou bylo v zásadě přípustné s výjimkou výživného právě pro nezletilé dítě;
- shodně s předešlou právní úpravou je také vyloučeno započtení proti pohledávce na náhradu újmy způsobené na zdraví, kde však zákonodárce předvídá výjimku v podobě možnosti jednostranného započtení, jedná-li se o vzájemnou pohledávku téhož druhu, tedy zápočet vzájemných pohledávek na náhradu újmy na zdraví;

- NOZ dále nově rozšiřuje zákaz započtení také proti pohledávce mzdy, platu či odměny ze smlouvy o výkonu závislé práce zakládající mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem obdobný závazek a proti náhradě mzdy nebo platu ve výši přesahující jednu polovinu.

V posledních dvou uvedených případech je pak opět možné, aby si strany v souladu s dispozitivním ust. § 1991 NOZ započtení i takovýchto pohledávek vzájemně ujednaly.

Z výše uvedeného je tedy patrné, že samotná koncepce jednostranného započtení po rekodifikaci soukromého práva, resp. jeho podmínek, se ve své podstatě příliš nezměnila. Pozitivně lze rozhodně vnímat zjednodušení v podobě sjednocení občanskoprávní a obchodněprávní úpravy. NOZ navíc v případě započtení umožňuje i účastníkům občanskoprávních vztahů větší míru smluvní svobody, než tomu bylo před rekodifikací, kdy dosavadní právní úprava tento benefit smluvní volnosti poskytovala zejména účastníkům obchodněprávních vztahů (viz ust. § 364 Obchodního zákoníku). Projevili-li tedy účastníci vůli, mohou s ohledem na výše uvedené výjimky, započítávat v zásadě jakékoli vzájemné pohledávky dle vlastního uvážení.

Mgr. Kateřina Šperková

autorka působí v advokátní kanceláři MSB Legal, v.o.s.

[MSB Legal, v.o.s.](#)

Bucharova 1314/8
158 00 Praha 13

Tel.: +420 251 566 005
Fax: +420 251 566 006
e-mail: paha@msblegal.cz

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)

- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Autonomní mobilita optikou české legislativy. Kdy se na silnicích dočkáme vozidel bez řidiče?](#)
- [Rodičovská odpovědnost po novele občanského zákoníku: Jak nové principy rovnosti, spolupráce a ochrany dítěte mění praxi soudů a rodin](#)
- [Lhůta a povinnosti při vyrozumění oznamovatele o výsledku posouzení oznámení](#)